

VARHAINEN PUUTTUMINEN KOULUPOISSAOLOIHIN

Hei,
opettaja!

1.8.2023 alkaen opetuksen järjestäjä on velvollinen ennaltaehkäisemään oppilaan poissaoloja sekä seuraamaan niitä ja puuttumaan poissaoloihin suunnitelmallisesti (PoL 26§). Lakimuutos tuo opettajan työhön tarkennuksia. Tämä miniopas antaa sinulle työkaluja varhaiseen puuttumiseen.

Kouluun kiinnittymisen tukeminen on perusta poissaolojen ehkäisemiseen. Se sisältää oppilaan tunnekokemuksien huomioimisen, oppimisen tuen, sosiaaliset suhteet ja oppilaan mahdollisuudet vaikuttaa omaan arkeensa. Keskiössä on oppilaan yksilöllinen kohtaaminen, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen.

Kun oppilaalla alkaa kertymään poissaoloja ja/tai sinulla herää huoli oppilaan koulunkäynnistä, on hyvä pysähtyä asian äärelle. Koulupoissaolo on aina oire jostakin, joten on tärkeää, että pyritään

selvittämään, mitä oireilun takana on. Varhainen puuttuminen on välittämistä. Poissaoloista tulee puhua matalalla kynnyksellä. Tarkoituksena on selvittää, miten oppilas voi ja tarvitseeko hän mahdollisesti tukea. Oppilaan voi olla vaikea kertoa suoraan syytä poissaoloihin. Turvallinen ilmapiiri ja uteliaan avoin lähestyminen voivat johdattaa oikeille jäljille. Tarkoituksena on selvittää oppilaan näkemys asiaan syyttämättä tai syyllistämättä häntä. Poissaolojen kertyessä tarvitaan useimmiten vahvempaa tukea ja monitoimijaista yhteistyötä.

Koulupoissaoloihin puuttumisen malli ohjaa koulua ja kotia toimimaan varhain. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on avainasemassa lapsen koulunkäynnin tukemisessa, poissaolojen ehkäisemisessä ja poissaoloihin puuttumisessa.

Koulupoissaoloihin puuttumisen malli kokonaisuudessaan on saatavilla osoitteessa www.koulukunnossa.fi

Selvitä, mikä aiheuttaa koulussa olemisen tai kouluun tulemisen vaikeutta -> tee korjaavia toimenpiteitä saadun tiedon pohjalta

VARHAISIA VAROITUSMERKKEJÄ

Koulupoissaolojen taustalla voi olla monia erilaisia syitä. Usein oppilaan ongelmat ovat monitahoisia, ja kyse voi olla useamman taustasyyn yhteisvaikutuksesta. Useimmiten ongelmallisten koulupoissaolojen ensimmäiset merkit näkyvät kotona. Kun varhaiset varoitukset alkavat näkyä koulussa, on hyvä tarttua asiaan viivyttämättä ja olla heti yhteydessä huoltajiin.

Varhaisia varoitusmerkkejä voi olla esimerkiksi:

- Toistuvat myöhästymiset.
- Vaikeus tulla tietyille oppitunneille.
- Vaikeus tulla kouluun tietyinä viikonpäivinä tai tiettyyn aikaan.
- Fyysiset oireet, kuten vatsakipu, päänsärky tai pahoinvointi.
- Toistuvat käynnit terveydenhoitajalla.
- Lisääntynyt itkuisuus tai vetäytyneisyys.
- Koulun sosiaalisten tilanteiden välttely tai pelko.
- Palkitsevien tilanteiden etsiminen koulun ulkopuolelta.
- Koulutehtävien välttely tai tekemättä jättäminen.

Lisätietoa poissaolojen taustoista ja niiden selvittämisestä löydät KouluKunnossa-läsnäolomallista:
www.koulukunnossa.fi/lasnaolomalli

TYÖKALUPAKKI

Tämä työkalupakki sisältää työkaluja joiden avulla pääset lähemmäksi poissaolojen juurisyitä, sitä mikä tekee oppilaasi kouluun tulosta tai koulussa olosta vaikeaa.

Työkalupakin sisältö:
opettajan check-list, kouluun kiinnittymisen kortit 1-4, tukea keskusteluun vanhempien kanssa sekä tukea konsultointiin.

Materiaalia tilanteen kartoittamiseksi

Ota oppilaan kanssa puheeksi, mikä voisi auttaa häntä koulunkäynnissä. Voit käyttää keskustelun apuna esimerkiksi seuraavia pohjia tai tulostaa ne oppilaalle täytettäväksi.

Jaottelu on tehty kouluun kiinnittymisen teorian pohjalta:

1. kortti – **Emotionaaliseen kiinnittymiseen liittyviä asioita**

2.kortti – **Toiminnalliseen kiinnittymiseen liittyviä asioita**

3.kortti – **Kognitiiviseen kiinnittymiseen liittyviä asioita**

4.kortti – **Kartoittaa asioita, jotka oppilas kokee vaikeiksi**

asioiksi koulussa olemisen ja/tai kouluun tulon näkökulmasta.

OPETTAJAN OMAN TYÖN CHECK-LIST

Koulun tehtävänä on luoda oppilaalle edellytykset kouluun kiinnittymiselle.
Tarkista, toteutuvatko luokassasi keskeiset kouluun kiinnittymisen edellytykset:

Emotionaalinen kiinnittyminen, eli kouluun liittyvät tunnekokemukset

- ryhmäyttämiseen ja luokan turvalliseen ilmapiiriin panostaminen
- positiivinen vahvistaminen ja hyvän huomaaminen
- tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu osana opetusta
- tiiminä toimivat turvalliset aikuiset
- turvallinen kasvuympäristö, jossa ei esiinny kiusaamista
- luokan aikuisten tietoisuus turvallisuuden tunteen vaikutuksesta oppilaiden toimintakyvylle
- nivelvaiheen tuki

Toiminnallinen kiinnittyminen, eli aktiivinen osallistuminen ja osallisuus koulussa

- varmista että oppilas saa mahdollisuuden osallistua itseään koskeviin asioihin ikä- ja taitotasoisesti
- oppilaan kuuleminen ja kuunteleminen
- itseohjautuvuuden edistäminen oppilaan valmiudet huomioiden. Huom. Itseohjautuva työskentely ei sovi kaikille oppilaille. Oppilaalta ei pidä vaatia liikaa.
- oppilaantuntemuksen hyödyntäminen oppituntien sisältöjä suunniteltaessa
- oppimista ja käyttäytymisen säätelyä tukevien välineiden käyttö opetuksessa
- oppituntien selkeä rakenne sekä rutiinit oppituntien ja koulupäivän rakenteessa

Kognitiivinen kiinnittyminen, eli oppimiseen ja koulunkäyntiin panostaminen

- turhan ja liian voimakkaan kuormituksen välttäminen
- kolmiportaisen tuen oikeanlainen hyödyntäminen
- joustavuus opintojen etenemisessä ja suunnittelussa
- koulunkäynninohjaajan tuki, oppilaanohjaus, tukiopetus, erityisopetus
- itsetunnon tukeminen soveltuvien tehtävien kautta
- osaamisen näyttäminen monipuolisin tavoin esimerkiksi suullisten kokeiden ja jatkuvan arvioinnin kautta
- eriyttäminen sekä alas- että ylöspäin
- yksilöllistäminen ja siihen tarvittavat resurssit
- tarkoituksenmukaiset ja vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus sekä soveltuvan ja monipuolisen materiaalin käyttäminen opetuksessa

1. KORTTI

Rastita sinuun sopiva emoji.

KOULUSSA...

on mielestäni kivaa

olen usein yksin

olen mielelläni yhden kaverin kanssa

olen mielelläni isossa porukassa

ryhmäpelit ovat minulle haastavia,
tarvitsen niihin apua

kaverit eivät aina ymmärrä minua

haluan jutella kaveriasioista jonkun aikuisen kanssa

haluaisin harjoitella kaveritaitoja

haluaisin apua välitunti-, käytävä- tai
ruokailutilanteisiin

Onko luokassasi turvallinen ilmapiiri?

Tunnetko kuuluvasi porukkaan?

Saatko riittävästi hyvää palautetta?

Minusta on hyvä, että opettaja juttelee
vanhempieni kanssa

Minusta on hyvä, että oma opettaja juttelee
muiden minua opettavien opettajien kanssa
minun oppimisestani

Koen, että koulussa on aikuisia, joilta voi pyytää
apua

Haluaisin tavata terveydenhoitajaa

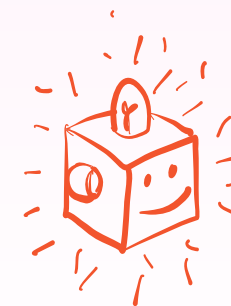
Haluaisin tavata koulukuraattoria

Haluaisin tavata koulussa työskentelevää psykologia

Haluaisin, että kyseiset henkilöt keskustelevat
asioistani yhdessä

2. KORTTI

LUO OMAT KÄYTTÖOHJEET OPETTAJALLESII

Rastita tähän, mikä auttaa sinua koulunkäynnissä ja opiskelussa:

Haluan istua lähellä opettajaa

Haluan istua tiettyssä paikassa luokassa. Missä? _____

Toivon, että minulle puhutaan selkeästi ja rauhallisesti

Toivon, että minulle puhutaan ystävällisesti

Toivon, että minulle annetaan aikaa vastata kysymyksiin

Haluan, että oppituntia häiritsevät asiat on poistettu

Mitä häiritseviä asioita sinun luokassasi on?

Toivon, että halutessani saan rauhallisen paikan luokassa (esim. irtoseinä /sermi)

Voisin kokeilla kuulokkeita. Minkälaisia? _____

Voisin kokeilla nystyrä-istumatyyynyä

Haluaisin välillä liikkua luokassa opettajan kanssa sovitulla tavalla

Luokan säännöt ovat mielestäni vaikeat

Haluaisin, että voisin pitää tunneilla taukoja opettajan kanssa sovitulla tavalla

Tarvitsen apua välitunneille, käytävälle tai ruokalaan

Haluaisin syödä rauhallisessa paikassa

Mitä muita keinoja keksisit, että koulupäivät olisivat mukavia ja opiskelu sujuisi paremmin?

3. KORTTI

Rastita tähän ne asiat, jotka auttavat sinua oppimisessa:

-
- Taululla lukee, mitä tunteja on ja mitä milloinkin tapahtuu
 - Opettaja kertoo, mitä opiskellaan ja mikä on tärkeää
 - Opettaja kertoo, miten minä onnistuin
 - Haluaisin merkitä läksyt läksyvihkoon
 - Haluaisin, että joku auttaa huolehtimaan kirjoista ja tarvikkeista
 - Minua auttaisi, että opettaja toistaisi minulle läksyt vielä tunnin lopussa
 - Haluaisin, että minulla on mahdollisuus tehdä koe pienissä osissa
 - Haluaisin käyttää apumateriaalia, kuten helmitaulu, apupaperia...
 - Haluaisin, että opettaja vähentää/lisää tehtävieni määrää
 - Haluaisin omat ohjeet joko suullisesti tai paperilla
 - Haluaisin kuvalliset ohjeet
 - Haluaisin, että joku näyttää mallia
 - Haluaisin tukiovetusta
 - Haluaisin tukiovetusta etukäteen, jotta osaisin tunnilla paremmin
-

-
- Haluaisin tehdä asioista vain perusasiat. Missä aineessa?

 - Haluaisin erityisopettajan opetusta
 - Haluaisin opiskella pienemmässä ryhmässä. Missä aineissa?

 - Haluaisin kokeisiin lisäaikaa
 - Haluaisin tehdä kokeet suullisesti eli kertomalla vastauksen
 - Haluaisin tehdä tehtävät/kokeet digilaitteella
 - Haluaisin koulunkäynninohjaajan apua. Mihin?

-

4. KORTTI

Siihen, että kouluun meneminen tai koulussa oleminen tuntuu vaikealta, voi olla useita syitä. Merkitse rastilla ne kohdat, jotka koskevat sinua.

Koulunkäynti tuntuu minusta vaikealle seuraavien asioiden vuoksi:

-
Opettajat tai koulun rehtori	☐
Koulun muu henkilökunta	☐
Muut lapset/nuoret	☐
Ongelmat kaverien kanssa	☐
Tunnen itseni yksinäiseksi/ulkopuoliseksi	☐
Puhuminen muiden kanssa	☐
Vastaaminen luokassa tai luokan edessä	☐
Kokeet	☐
Hyvien arvosanojen saaminen / hyvin pärjääminen koulussa	☐
Ryhmätyöt	☐
Poissa oleminen vanhempien luota	☐
Kouluun meneminen bussilla/kävellen/kuljetuksella	☐
Sijaiset	☐
Ruokailu ruokalassa tai luokassa	☐
Kotitehtävät	☐
-

-
Poikkeuspäivät koulussa	☐
Tietty oppiaine, mikä?	☐
Välitunnit	☐
Koulumatka	☐
Kouluun lähteminen	☐
Koulussa oleminen	☐
Jokin asia koulussa pelottaa, mikä?	☐
Vatsakipu, päänsärky, huono olo	☐
Koulutehtävät tuntuvat liian vaikeilta	☐
Ongelmat kotona	☐
Minua kiusataan (missä? koulussa, vapaa-ajalla, netissä)	☐
Koulupäivät tuntuvat liian raskailta	☐
Joku muu asia, mikä?	☐
-
-
-

KESKUSTELE VANHEMPIEN KANSSA

- Käy läpi poissaolojen ja myöhästelyjen määrä. Muista, että asia saattaa olla perheelle arka tai hankala.
- Kerro, mikä sujuu koulussa ja mikä vaatii harjoittelua: Kouluuntulo/kotiinlähtö, ruokailu, välitunnit, oppitunnit, siirtymätilanteet, kännykkäpelit ja some, ryhmässä toimiminen, mieliala, oppiminen.
- Kysy, mitä oppilaalle kuuluu ja miten arki sujuu: mieliala ja käyttäytyminen, vapaa-aika, läksyt, vuorokausirytmii, syöminen, pelaaminen.
- Mitä oppilas puhuu kotona koulusta? Onko kotona havaittu vaikeuksia kouluun lähtemisessä tai muita poissaoloja ennakoivia varhaisia varoitusmerkkejä?
- Onko koulussa jotakin sellaista, jolla voisi olla merkitystä oppilaan voinnille ja joka tulisi huomioida toiminnassa? Esimerkiksi kiusaaminen, opetusryhmän levottomuus, vaihtuvat sijaiset, ilmapiiri.
- Entä vapaa-ajalla? Esimerkiksi kiusaaminen vapaa-ajalla tai netissä, vanhemman vakava stressi, vanhemman sairastuminen, kodin ilmapiiri.
- Onko huoltajalla huoli oppilaasta? Mihin huoltaja toivoisi muutosta?
- Tarvitaanko tilanteessa apua tai tukea oppilashuollosta / muilta tahoilta? Onko perheellä jo olemassa kontakti muihin tahoihin?

Anna huoltajille huoltajien esite (koulukunnossa.fi/poissaolomalli)

Tehkää yhteinen toimintasuunnitelma oppilaan asian edistämiseksi.

KONSULTOI

Poissaolotilanteissa voi olla tarpeen konsultoida tai tehdä yhteistyötä useamman toimijan kanssa. Opettaja saa keskustella oppilaan asioista muiden opettajien ja niiden asiantuntijoiden kanssa, joiden työtehtäviin oppilaan koulunkäynnin tukeminen liittyy. Keskustelussa käydään läpi asiat, jotka ovat tarpeellisia oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa. Konsultoida voi myös anonyymisti. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä oppilaan tueksi.

Konsultoi tai kysy neuvoa esimerkiksi seuraavilta tahoilta:

- opettajat
- erityisopettaja
- koulukuraattori tai -psykologi
- matalan kynnyksen perhepalvelut (esim. perhekeskuspalvelut)
- lastensuojelu
- kouluterveydenhuolto
- lapsen/nuoren mahdollinen hoitotaho (esim. psykiatria)

Monimutkaisiin ja pitkittyneisiin poissaolotilanteisiin tarvitaan opettajan tueksi muitakin ammattilaisia, ja tällöin on tarpeen tehdä tilanteesta laajempi kartoitus, jotta oppilaalle osataan rakentaa oikeanlaisia tukitoimia.

Monialaiseen yhteistyöhön sopivia koulupoissaolokyselyjä (mm. SRAS-R ja ISAP) löydät koulukunnossa.fi/lasnaolomalli ja sieltä varhainen puuttuminen ja kyselyt.